

มติใหม่ไฮเทค

ผศ.ดร.พรชัย พัทธินทร์ตะกุล

<http://DrPornchai.com>

 พรชัย พัทธินทร์ตะกุล

นักวิชาการอิสระ

อาจารย์พิเศษคณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

และ สถาบันพระปกเกล้า

โพธิธรรม: จอมยุทธกังฟูแห่งวัดเส้าหลิน (1)

ในบทความนี้ ผู้เขียนใคร่ขอนำท่านผู้อ่านหยุดพักเรื่องวิชาการอันหนักไม่ว่าจะเป็นวิชาการทางพุทธศาสนาหรือวิทยาศาสตร์ และหันมาให้ความสนใจกับบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนากันบ้าง เพื่อที่เราจะได้รู้จักศาสนาของเราดีขึ้น จะได้ว่าพระและฆราวาสในอดีตได้มีส่วนในการเผยแพร่และอธิบายศาสนาอย่างไร้สุขุมชนต่างๆ ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าท่านเหล่านี้ไม่ได้เป็นผู้ก่อตั้งศาสนาพุทธและไม่ได้ก่อตั้งศาสนาอื่นใดนอกเหนือไปจากศาสนาพุทธ ดังนั้นสิ่งใดที่ท่านสอนก็คงจะหนีไม่พ้นคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งอาจจะมีการดัดแปลงให้เป็นที่นิยมตามยุคสมัยและตามสถานที่บ้าง และอาจจะไปไกลถึงขั้นการตั้งนิกายใหม่ๆขึ้นก็ได้ เช่น นิกายมหายาน และนิกายวัชรยาน เป็นต้น และในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศนี้อาจจะเกิด “ประจิมยาน” (ยานตะวันตก) ขึ้นก็ได้ เนื่องจากพุทธศาสนาและการปฏิบัติเจริญสติและสมาธิกำลังเป็นที่นิยมกันมากในโลกตะวันตก แต่ยานทั้งหลายเหล่านี้ก็ยังคงยึดหลักการหรือหวังว่าจะคงยึดหลักการที่เป็นพื้นฐานสำคัญของศาสนาพุทธอย่างแน่นแฟ้น โดยเฉพาะหลักการของเรื่องอริยสัจ ไตรลักษณ์ กรรม และปัจจุสมุพบาท เป็นต้น มีแต่การปฏิบัติตัว (วินัย) และวิธีการสอน (อุบาย) เท่านั้นที่แตกต่างกัน แต่เนื้อหาธรรมะตรงกันหมด

อย่างไรก็ตาม การแบ่งแยกนิกายได้เกิดขึ้นแล้ว ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ดีที่ถูกต้องหรือไม่ก็ตาม เราไม่อาจจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขประวัติศาสตร์ในอดีตได้ ตามความเป็นจริงในปัจจุบันก็คือ เรามีนิกายต่างๆหลายหลากมากมาย ทั้งนิกายใหญ่และนิกายย่อย เช่น ธรรมยุติกนิกาย และมหานิกาย ในประเทศไทย เป็นต้น และแต่ละนิกายก็มีผู้นำในการก่อตั้งที่มีวิธีสอนและวิธีปฏิบัติธรรมแตกต่างกันไป เราจะมาศึกษาพิจารณาว่าท่านเหล่านี้มีเทคนิคการสอนหรืออุบายของการอธิบายธรรมะแตกต่างออกไปอย่างไรบ้าง โดยจะไม่สนใจว่าแต่ละท่านสังกัดนิกายอะไร ซึ่งในที่นี้จะขอยกบุคคลที่มีชื่อเสียงในช่วงเวลารุ่นกลางแห่ง

พุทธศาสนาท่านหนึ่ง ได้แก่ **โพธิธรรม** (ช่วงเวลาเริ่มต้นของพุทธศาสนาคือพุทธศักราชที่หนึ่ง ซึ่งนับตั้งแต่พุทธกาลจนถึงพุทธศตวรรษที่สิบ หรือ พ.ศ.1 ถึง พ.ศ.1000 ช่วงเวลารุ่นกลางคือพุทธศักราชที่สอง ซึ่งนับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่สิบเอ็ดจนถึงพุทธศตวรรษที่ยี่สิบ หรือ พ.ศ.1001 ถึง 2000 และช่วงเวลารุ่นใหม่คือพุทธศักราชที่สาม ซึ่งนับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นพุทธศตวรรษที่ยี่สิบหก หรือ พ.ศ.2001 ถึงปัจจุบัน)

โพธิธรรม หรือที่คนไทยเรียกว่าตั๊กม้อ (ตั๊กม้อ เพี้ยนมาจาก **ธรรมะ** ซึ่งเป็นชื่อย่อของโพธิธรรม) เป็นพระภิกษุในศาสนาพุทธ มีชีวิตอยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่สิบและสิบเอ็ด เป็นผู้นำนิกายเถรวาทจากอินเดียมาเผยแพร่ในจีน และเป็นสังฆปริณายกองค์แรกในนิกายนี้ของจีน แต่เป็นสังฆปริณายกองค์ที่ 28 ของอินเดียโดยนับสืบสายตามวิธีการของนิกายเถรวาท ไต่ถอยหลังจนถึงต้นกำเนิดคือองค์พระพุทธรูปเจ้า โพธิธรรมยังได้เป็นผู้ริเริ่มการฝึกออกกำลังกายของพระในวัดเส้าหลิน ซึ่งเป็นที่มาแห่งศิลปะมวยป้องกันตัวกังฟูในปัจจุบัน

คำว่าเถรวาทในย่อหน้าก่อน เมื่อมาอยู่ในประเทศจีนและประเทศอื่นที่นับถือนิกายนี้ ต่างก็ออกเสียงผิดเพี้ยนออกไป ได้แก่ จีนออกเสียงว่า **ฉาน** เวียดนามออกเสียงว่า **ชเยียน** เกาหลีออกเสียงเป็น **ช็อน** ญี่ปุ่นและประเทศตะวันตกทั่วโลกออกเสียงเป็น **เซ็น** ภาษาสันสกฤตสะกดว่า **ชยาน** หรือ ชยานะ ส่วนไทยก็คงเรียกตามภาษาบาลีว่า **ฉาน**

โพธิธรรมเป็นผู้ที่มีกำเนิดในอินเดีย (แต่บางตำราก็ว่าท่านกำเนิดในอาณานิคมของกรีซประเทศใดประเทศหนึ่งในเอเชียกลางซึ่งนับถือศาสนาพุทธในสมัยนั้น แต่ทั้งนี้ยังไม่มีข้อสรุปที่แน่นอน) ในงานศิลปะส่วนใหญ่เช่นภาพวาดและรูปปั้น มักจะแสดงโพธิธรรมเป็นคนป่าเถื่อนที่มีอารมณ์รุนแรง ไร้หนวดเครารกรูปร่าง และดวงตาเบิกกว้างดุจโพล่ง ซึ่งอาจมีที่มาจากกรณีที่โพธิธรรมได้ตัดหางของตนเองออก ดังที่จะได้กล่าวถึงต่อไป

ตำราจีนของนิกายเถรวาทบางเล่มกล่าวว่าโพธิธรรมเป็นคนป่าที่มีตาสีน้ำเงินเหมือนฝรั่ง (คนจีนเรียกคนต่างชาติทุกคนว่าคนป่า หมายความว่าไม่มีอารยธรรมอย่างจีน) ซึ่งถ้าเป็นจริงโพธิธรรมก็น่าจะเป็นคนแถบเอเชียกลางมากกว่าอินเดีย เพราะเอเชียกลางมีเชื้อสายแบบฝรั่งตะวันตกมากกว่า การที่รูปวาดและรูปปั้นส่วนใหญ่มักจะแสดงโพธิธรรมไร้หนวดเครารูปร่าง ทำให้เป็นที่น่าคิดว่าบางทีโพธิธรรมอาจจะไม่ได้บวชเป็นภิกษุก็ได้ เพราะไม่โกนหนวดเครา แต่เป็นเพียงฆราวาสที่เดินทางมาเผยแพร่พุทธศาสนาในนิกายเถรวาทในเมืองจีนเท่านั้นเอง เช่นเดียวกับบาทสมณทูตที่ไปเผยแพร่ศาสนาพุทธในทิเบตในฐานะฆราวาส

ตำราหลายเล่มกล่าวถึงปีที่โพธิธรรมมาถึงเมืองจีนแตกต่างกัน บางเล่มกล่าวว่าโพธิธรรมมาถึงเมืองจีนในช่วงราชวงศ์หลิวซ่ง (พ.ศ.963-1022) บางเล่มก็ว่ามาถึงในราชวงศ์เหลียง (พ.ศ.1045-1100) บ้างก็ว่าราชวงศ์เว่ยเหนือ (929-1077) แต่โดยสรุปนักวิชาการปัจจุบันมักจะถือเอาต้นพุทธศตวรรษที่สิบเอ็ดเป็นช่วงเวลาโพธิธรรมมาถึงและอาศัยอยู่ในจีน

คำสอนและการปฏิบัติธรรมของโพธิธรรมมีแหล่งที่มาและพื้นฐานจากลัทธิเต๋า โดยจะเน้นการปฏิบัติสมาธิหรือสมาธิเป็นพิเศษ

ชีวประวัติของโพธิธรรม

หนังสือที่กล่าวถึงชีวประวัติของโพธิธรรมมีหลายเล่ม มีทั้งที่เขียนตรงกันและขัดแย้งกัน ในที่นี่จะขอรวบรวมเอาเฉพาะส่วนที่เขียนตรงกัน และส่วนที่เป็นที่ยอมรับกันมากที่สุดของนักวิชาการในกรณีที่มีความขัดแย้งกัน มานำเสนอต่อไป

โพธิธรรมเป็นชาวอินเดียภาคใต้เชื้อสายทมิฬ เป็นราชโอรสองค์ที่สามของพระราชาแห่งวงศ์บัลละองค์หนึ่งที่อยู่ในวรรณะพราหมณ์ พระราชานี้ปกครองแคว้นกานจิปุรัม เจ้าชายมีศรัทธาในลัทธิมหายานมาก ถึงกับบวชเป็นพระ โดยมีพระอาจารย์ชื่อ **ปรัชญาตาร** ซึ่งเป็นสังฆปริณายกองค์ที่ 27 ของนิกายฌานในอินเดีย และที่ชื่อว่าโพธิธรรมนี้ เป็นชื่อที่อาจารย์ปรัชญาตารตั้งให้ใหม่ จากชื่อเดิมคือ **โพธิตาร**

โพธิธรรมเห็นว่าพุทธศาสนาในอินเดียได้เสื่อมไปมาก จึงคิดจะเดินทางข้ามภูเขาและทะเลไปยังแผ่นดินจีน เพื่อเผยแผ่ธรรมะให้แพร่หลายต่อไปในแผ่นดินใหม่ที่ไม่ใช่อินเดีย โพธิธรรมใช้เวลาสามปีในการเดินทางจากอินเดียทางทะเลถึงจีน โดยมาถึงเป็นจุดแรกที่แคว้นหนานเยื่อในประมาณ พ.ศ.1070 แล้วข้ามแม่น้ำแยงซีมาทางทิศเหนือถึงแคว้นเว่ยในยุคราชวงศ์เหลียง และได้เข้าเฝ้าจักรพรรดิ

ก่อนมาถึงเมืองจีน โพธิธรรมคงจะได้เดินทางไปยังที่ต่างๆมากมาย แต่มาสิ้นสุดลงที่เมืองจีน เพราะเมื่อมาถึงเมืองจีน โพธิธรรมได้เอ่ยขึ้นว่า “ข้าพเจ้ามีอายุมากแล้ว (ขณะนั้นอายุประมาณ 141 ปี) ได้เดินทางผ่านประเทศต่างๆมากมายจนเกือบจะไปมาแล้วทุกประเทศทั่วโลก”

ในบั้นท้ายแห่งชีวิต โพธิธรรมได้อำลาภษัตริย์แห่งราชวงศ์เหลียง เพื่อไปพำนักบนเขาซ่ง ใกล้เมืองลั่วหยางและวัดเส้าหลิน บนเขานั้นท่านได้นั่งสมาธิ โดยเผชิญหน้ากับผืนกำแพงถ้ำ และไม่พูดจากับผู้ใดเลยเป็นเวลาเก้าปี จนในที่สุดคิดว่าท่านคงจะถึงแก่กรรมหลังจากนั้นไม่นาน ในประมาณ พ.ศ.1079 เมื่อมีอายุได้ประมาณ 150 ปี สถานที่โพธิธรรมถึงแก่กรรมนั้นอยู่ ณ ริมฝั่งแม่น้ำลั่ว และลูกศิษย์ชื่อฮุยเกได้ฝังศพท่านไว้ในถ้ำบนเขาเซียงเอ้อ ทางทิศตะวันตกของเมืองลั่วหยาง

ในอีกสามปีต่อมา ได้มีผู้พบโพธิธรรมบนเขาปามีร์ โพธิธรรมหรือผีของโพธิธรรมได้กล่าวกับบุคคลผู้นั้นว่า ตนกำลังเดินทางกลับไปอินเดียโดยในมือได้ถือรองเท้าแตะข้างหนึ่ง และได้ทำนายว่าผู้ปกครองเมืองซ่งหยุนจะถึงแก่กรรมในไม่ช้า และเมื่อผู้นั้นเดินทางกลับถึงเมือง ก็ได้พบว่าคำทำนายนั้นเป็นจริง ต่อมาได้มีการขุดเปิดหลุมฝังศพของโพธิธรรม และพบว่าในหลุมไม่มีอะไรเลยนอกจากรองเท้าแตะหนึ่งข้าง (เพราะตัวโพธิธรรมพร้อมทั้งรองเท้าอีกข้างได้เดินทางไปอินเดียแล้ว!)

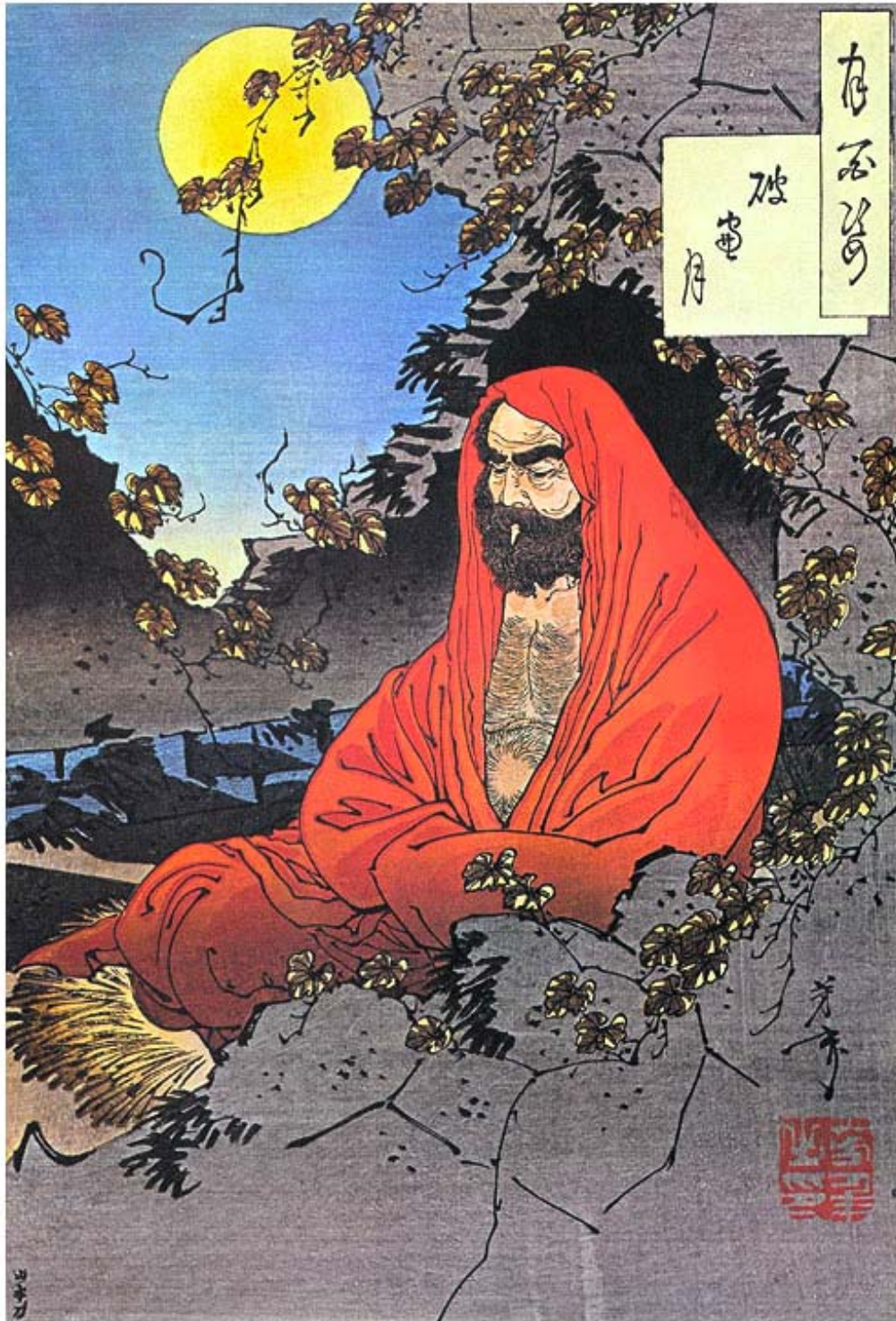
ในย่อหน้าที่ห้าก่อนหน้านี้ได้มีการกล่าวถึงราชบิดาของโพธิธรรม ซึ่งเป็นพระราชาในวรรณะพราหมณ์ นี่หมายความว่าอย่างไร? ทำไมพระราชาไม่จำเป็นต้องเป็นวรรณะกษัตริย์ หรืออย่างไร? ก่อนอื่นขอให้เข้าใจว่าคำว่า “ราชา” กับ “กษัตริย์” ไม่เหมือนกัน **ราชาคือผู้ปกครองแผ่นดิน ซึ่งจะเป็นวรรณะ**

ใดก็ได้ (เช่น เมื่ออังกฤษปกครองอินเดีย คนอินเดียเรียกผู้ปกครองว่าบริติชราช ไม่ได้เรียกว่าบริติชกษัตริย์ บริติชราชแปลว่าผู้ปกครองที่เป็นชาวบริเตน) **ส่วนกษัตริย์เป็นชื่อของวรรณะ** ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักรบ **และไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ปกครองเสมอไป** หากแต่ว่าพระราชาส่วนใหญ่มักจะเป็นกษัตริย์ แต่ราชาที่เป็นวรรณะอื่นก็มี ถ้าคนในวรรณะนั้นปกครองเก่ง ในอัครคัมภีร์กล่าวว่ราชาคือคนที่แก้ปัญหาให้คนที่ปัญหาขัดแย้งกัน จนเกิดความพอใจ ดังนั้นคนที่แก้ปัญหาเก่ง (นักปกครอง) จึงได้รับการยกขึ้นเป็นราชา ถ้าคนในวรรณะพราหมณ์หรือแพศย์แก้ปัญหาให้สังคมเก่งหรือปกครองเก่ง ก็อาจเป็นราชาได้ เพียงแต่ว่าค่อนข้างจะเป็นเหตุการณ์เฉพาะที่หาได้ยากเท่านั้นเอง แต่ก็เป็นไปได้ และในกรณีนั้นพราหมณ์หรือแพศย์ก็จะปกครองวรรณะอื่นแม้กระทั่งปกครองกษัตริย์ แต่การแบ่งชั้นวรรณะก็ยังคงมีอยู่ จัณฑาล ศูทร แพศย์ กษัตริย์ ก็ยังคงกินและอยู่แยกต่างหากจากกัน และต่างหากจากพราหมณ์ ทั้งพราหมณ์ทั่วไปและพราหมณ์ที่เป็นราชา แต่พราหมณ์ทั่วไปและพราหมณ์ที่เป็นราชาอาจจะกินอยู่ด้วยกันก็ได้ ซึ่งเป็นความแปลกแต่ก็เป็นไปได้ โดยไม่ขัดกับการถือชั้นวรรณะแต่ประการใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอินเดียภาคใต้บางท้องถิ่น อาจจะไม่มีการถือชั้นวรรณะกษัตริย์และ/หรือพราหมณ์เลยก็ได้ ดังนั้นราชาอาจจะเป็นพราหมณ์ หรือแพศย์ หรือศูทร หรือแม้กระทั่งจัณฑาลก็ได้

พราหมณ์และแพศย์คงจะมีโอกาสเป็นราชาได้มากพอควร และอาจจะเคยเป็นจริงมาแล้ว เช่น พระราชาที่เป็นราชบิดาของโพธิธรรม และ **พระราชาอีกหลายองค์ที่ได้กล่าวไว้ในบันทึกการเดินทางของพระถังซำจั๋ง** เป็นต้น แต่ศูทรคงจะเป็นราชาได้ลำบากยิ่ง เพียงแต่เป็นไปได้โดยทฤษฎีเท่านั้นเอง หรืออาจจะเป็นราชาในหมู่พวกศูทรด้วยตนเอง ส่วนจัณฑาลคงไม่ต้องพูดถึง ยังนึกไม่ออกว่าจะจะเป็นราชาได้อย่างไร นอกจากจะแยกกลุ่มของตนเองไปอยู่ในป่า แล้วยกให้จัณฑาลคนใดคนหนึ่งขึ้นเป็นราชาปกครองพวกเดียวกันเอง ก็คงจะได้

(อ่านต่อฉบับหน้า)

%%%%%%%%%

โพธิธรรม ภาพพิมพ์จากไม้แกะสลักโดยโยชิโตชิ พ.ศ.2430

%%

ปัญญาจักขุมิติใหม่ไฮเทค/โพธิธรรม: จอมยุทธกังฟูแห่งวัดเส้าหลิน (1)